

ALGEMENE COMMENTAAR NR. 25 (2021)

VAN 2 MAART 2021

**VAN HET COMITÉ VOOR DE RECHTEN VAN HET
KIND VAN DE VERENIGDE NATIES**

OVER DE RECHTEN VAN HET KIND IN RELATIE

TOT DE DIGITALE WERELD*

Nederlandstalige versie

1 november 2023

United Nations, Committee on the Rights of the Children, General comment No. 25 (2021) on children's rights in relation to the digital environment*

* Gepubliceerd door het Comité op 2 maart 2021: document CRC/C/GC/25, te raadplegen op:
https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CRC%2fC%2fGC%2f25&Lang=en

////////////////////////////////////

VOORWOORD

De wereld van kinderen en jongeren speelt zich niet alleen offline af, maar ook online. Het VN-Kinderrechtenverdrag werd al goedgekeurd op 20 november 1989. Dat was lang voordat het internet bestond. Daarom zijn er verschillende inspanningen gedaan om de rechten van kinderen te vertalen naar de digitale wereld.

Het VN-Comité voor de Rechten van het Kind publiceerde op 2 maart 2021 een algemene commentaar over de rechten van het kind in de digitale wereld: “General comment No. 25 (2021) on children’s rights in relation to the digital environment”.

Deze algemene commentaar kwam tot stand na uitgebreid overleg, waaronder een algemene discussiedag over digitale media en kinderrechten, uitspraken van mensenrechtenverdragsorganen, aanbevelingen van de VN-Mensenrechtenraad, twee consultatierondes met de staten, experts en andere belanghebbenden over een conceptnota en een ontwerp tekst en zelfs een internationale consultatie met 709 kinderen uit 28 verschillende landen en regio’s, die in uiteenlopende omstandigheden leven.

Deze algemene commentaar legt uit hoe de verdragsstaten het Kinderrechtenverdrag moeten toepassen in de digitale wereld en biedt richtlijnen voor wetgeving, beleid en andere maatregelen.

Met deze vertaling komt het Departement Cultuur, Jeugd en Media tegemoet aan de vraag van het VN-Kinderrechtencomité om deze algemene commentaar te verspreiden¹. Dit kadert ook in het Vlaams jeugd- en kinderrechtenbeleidsplan 2020-2024 en de prioriteit die het plan geeft aan mediawijdsheid.

¹ Deze vertaling werd nagekeken door het Kenniscentrum Kinderrechten (KEKI). Inspiratie werd opgedaan op: <https://www.kinderrechten.nl/general-comment-nr-25-over-de-rechten-van-het-kind-in-relatie-tot-de-digitale-wereld/>

INHOUD

- 1** Inleiding..... 6
- 2** Doelstellingen..... 7
- 3** Algemene principes..... 7
 - A. Non-discriminatie 7
 - B. Belang van het kind 8
 - C. Het recht op leven, overleven en ontwikkeling 8
 - D. Eerbiediging voor de mening van het kind 9
- 4** Ontwikkende capaciteiten..... 10
- 5** Maatregelen van algemene strekking ter implementatie door de verdragsstaten..... 11
 - A. Wetgeving 11
 - B. Alomvattend beleid en strategie 11
 - C. Coördinatie 12
 - D. Toewijzing van middelen 12
 - E. Dataverzameling en onderzoek 13
 - F. Onafhankelijke monitoring 13
 - G. Verspreiding van informatie, bewustmaking en opleiding 13
 - H. Samenwerking met het maatschappelijk middenveld 14
 - I. Kinderrechten en het bedrijfsleven 14
 - J. Commerciële reclame en marketing 15
 - K. Toegang tot de rechter en rechtsmiddelen 16
- 6** Burgerrechten en vrijheden 18
 - A. Toegang tot informatie 18
 - B. Vrijheid van meningsuiting 19
 - C. Vrijheid van gedachte, geweten en godsdienst 20
 - D. Vrijheid van vereniging en vreedvolle vergadering 21
 - E. Recht op privacy 21
 - F. Geboorteregistratie en het recht op identiteit 24
- 7** Geweld tegen kinderen 25
- 8** Gezinsomgeving en alternatieve zorg..... 26
- 9** Kinderen met een handicap..... 27
- 10** Gezondheid en welvaart..... 28
- 11** Onderwijs, vrijetijdsbesteding en culturele activiteiten..... 30
 - A. Het recht op onderwijs 30
 - B. Het recht op cultuur, vrije tijd en spel 32

1 INLEIDING

1. De kinderen die voor deze algemene commentaar werden geraadpleegd, meldden dat digitale technologieën van vitaal belang zijn voor hun huidige leven en voor hun toekomst: “Door middel van digitale technologie kunnen we informatie van over de hele wereld krijgen”; “[Digitale technologie] heeft me kennis laten maken met belangrijke aspecten van hoe ik mezelf identificeer”; “Als je verdrietig bent, kan het internet je helpen iets te zien dat je vreugde brengt”.²
2. De digitale wereld is voortdurend in ontwikkeling, breidt zich voortdurend uit en omvat informatie- en communicatietechnologieën, met inbegrip van digitale netwerken, inhoud, diensten en toepassingen, onderling verbonden apparaten en omgevingen, virtuele en ‘augmented’ reality, artificiële intelligentie, robotica, geautomatiseerde systemen, algoritmen en gegevensanalyse, biometrie en implantaattechnologie.³
3. De digitale wereld wordt steeds belangrijker in de meeste aspecten van het leven van kinderen, ook in tijden van crisis, aangezien maatschappelijke functies, waaronder onderwijs, overheidsdiensten en handel, steeds meer op digitale technologieën steunen. Het biedt nieuwe kansen voor de realisatie van de rechten van het kind, maar houdt tegelijkertijd het risico op schending of misbruik ervan. Tijdens de raadplegingen gaven kinderen te kennen dat de digitale wereld hun veilige en billijke betrokkenheid moet ondersteunen, bevorderen en beschermen: “Wij zouden graag zien dat de overheid, technologiebedrijven en leerkrachten ons helpen om te gaan met onbetrouwbare informatie online te beheren”; “ik zou graag duidelijkheid krijgen over wat er werkelijk gebeurt met mijn gegevens... Waarom worden ze verzameld? Hoe worden ze verzameld?”; “Ik maak me zorgen dat mijn gegevens worden gedeeld”.⁴
4. De rechten van ieder kind moeten worden geëerbiedigd, beschermd en nageleefd in de digitale wereld. Innovaties in digitale technologieën beïnvloeden het leven van kinderen en hun rechten op manieren die wijdverspreid en onderling afhankelijk zijn, zelfs wanneer kinderen zelf geen toegang hebben tot het internet. Betekenisvolle toegang tot digitale technologieën kan kinderen ondersteunen in het realiseren van het volledige bereik van hun burgerlijke, politieke, culturele, economische en sociale rechten. Echter, indien digitale inclusie niet wordt bereikt, zullen bestaande ongelijkheden waarschijnlijk toenemen en kunnen er nieuwe ongelijkheden ontstaan.
5. Deze algemene commentaar is gebaseerd op de ervaring van het Comité bij de beoordeling van verslagen van de Verdragsstaten, zijn algemene discussiedag over digitale media en de rechten van het kind, de rechtspraak van de verdragsorganen inzake mensenrechten, de aanbevelingen van de Mensenrechtenraad en de speciale procedures van de Raad, twee overlegondes met Staten, deskundigen en andere belanghebbenden over de conceptnota en het vergevorderde

² “Onze rechten in een digitale wereld”, samenvattend rapport van de consultatie van kinderen voor de huidige algemene commentaar, pp. 14 en 22. Beschikbaar op <https://5rightsfoundation.com/uploads/Our%20Rights%20in%20a%20Digital%20World.pdf>

³ Een terminologielijst is beschikbaar op de website van het Comité:

https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=INT%2fCRC%2fINF%2f9314&Lang=en

⁴ “Onze rechten in een digitale wereld”, pp. 14, 16, 22 en 25.

ontwerp, en een internationale raadpleging van 709 kinderen die in zeer uiteenlopende omstandigheden leven in 28 landen in diverse regio's.

6. Deze algemene commentaar moet worden gelezen in samenhang met andere relevante algemene commentaren van het Comité en zijn richtlijnen betreffende de uitvoering van het Facultatief Protocol bij het Verdrag inzake de verkoop van kinderen, kinderprostitutie en kinderpornografie.

2 DOELSTELLINGEN

7. In deze algemene commentaar zet het Comité uiteen hoe Verdragsstaten het Verdrag moeten uitvoeren met betrekking tot de digitale wereld en geeft het richtlijnen voor relevante wetgevings-, beleids- en andere maatregelen om te zorgen voor de volledige naleving van hun verplichtingen uit hoofde van het Verdrag en de Facultatieve Protocollen daarbij in het licht van de kansen, risico's en uitdagingen bij de bevordering, eerbiediging, bescherming en naleving van alle rechten van het kind in de digitale wereld.

3 ALGEMENE PRINCIPES

8. De volgende vier beginselen vormen een lens waardoor de tenuitvoerlegging van alle andere rechten uit hoofde van het Verdrag moet worden bekeken. Zij moeten dienen als leidraad voor het bepalen van de maatregelen die nodig zijn om de verwezenlijking van de rechten van het kind te garanderen met betrekking tot de digitale wereld.

A. NON-DISCRIMINATIE

9. Het recht op non-discriminatie vereist dat Verdragsstaten ervoor zorgen dat alle kinderen gelijke en daadwerkelijke toegang hebben tot de digitale wereld op manieren die voor hen zinvol zijn.⁵ Verdragsstaten moeten alle maatregelen nemen die nodig zijn om digitale uitsluiting het hoofd te bieden. Dat omvat het bieden van gratis en veilige toegang voor kinderen op speciale openbare locaties en het investeren in beleid en programma's die de betaalbare toegang van alle kinderen ondersteunen tot, en het deskundige gebruik van digitale technologieën in onderwijsomgevingen, gemeenschappen en thuis.

⁵ Algemene commentaar nr. 9 (2006), paras. 37-38.

10. Kinderen kunnen worden gediscrimineerd wanneer zij worden uitgesloten van het gebruik van digitale technologieën en diensten of door haatdragende communicatie of oneerlijke behandeling via gebruik van deze technologieën. Andere vormen van discriminatie kunnen zich voordoen wanneer geautomatiseerde processen die resulteren in het filteren van informatie, profilering of besluitvorming, gebaseerd zijn op bevooroordeelde, gedeeltelijke of oneerlijk verkregen gegevens over een kind.
11. Het Comité roept de Verdragsstaten op om proactieve maatregelen te nemen ter voorkoming van discriminatie op grond van geslacht, handicap, sociaaleconomische achtergrond, etnische of nationale afkomst, taal of enige andere grond, en discriminatie van minderheids- en inheemse kinderen, kinderen die asiel zoeken, kinderen van vluchtelingen en migrantenkinderen, lesbische, homoseksuele, biseksuele, transgender en intersekse kinderen, kinderen die slachtoffer en overlevende zijn van mensenhandel of seksuele uitbuiting, kinderen in alternatieve zorg, kinderen die van hun vrijheid zijn beroofd en kinderen in andere kwetsbare situaties. Er zullen specifieke maatregelen nodig zijn om de gendergerelateerde digitale kloof voor meisjes te dichten en ervoor te zorgen dat bijzondere aandacht wordt besteed aan toegang, digitale geletterdheid, privacy en online veiligheid.

B. BELANG VAN HET KIND

12. Het belang van het kind is een dynamisch concept dat beoordeeld moet worden in een specifieke context.⁶ De digitale wereld is oorspronkelijk niet ontworpen voor kinderen, maar speelt toch een belangrijke rol in het leven van kinderen. Verdragsstaten dienen ervoor te zorgen dat bij alle handelingen met betrekking tot het aanbieden, reguleren, ontwerpen, beheren en gebruiken van de digitale wereld, de belangen van ieder kind een eerste overweging vormen.
13. Verdragsstaten moeten de nationale en lokale instanties die toezien op de naleving van de rechten van kinderen bij dergelijke acties betrekken. Bij het afwegen van de belangen van het kind moeten zij rekening houden met alle rechten van het kind, met inbegrip van hun recht om informatie te vragen, te ontvangen en te verstrekken, hun recht om tegen schade te worden beschermd. Aan de mening van het kind dient passend belang te worden gehecht, en de beoordeling van het belang van het kind en de toegepaste criteria dienen transparant te zijn.

C. HET RECHT OP LEVEN, OVERLEVEN EN ONTWIKKELING

14. De mogelijkheden die de digitale wereld biedt, spelen een steeds crucialere rol in de ontwikkeling van kinderen en kunnen van vitaal belang zijn voor het leven en overleven van kinderen, vooral in crisissituaties. Verdragsstaten dienen alle passende maatregelen te nemen om kinderen te beschermen voor hun recht op leven, overleven en ontwikkeling. Risico's met

⁶ Algemene commentaar nr. 14 (2013), para. 1.

betrekking tot inhoud, contacten, gedragingen en contracten omvatten onder meer gewelddadige en seksuele inhoud, cyberagressie en -intimidatie, gokken, uitbuiting en misbruik, waaronder seksuele uitbuiting en misbruik, en het bevorderen van of het aanzetten tot zelfmoord of levensbedreigende activiteiten, ook door criminelen of gewapende groepen die als terroristisch of gewelddadig extremistisch worden aangemerkt. Verdragsstaten moeten de nieuwe risico's identificeren waarmee kinderen in uiteenlopende contexten geconfronteerd worden, onder meer door te luisteren naar hun mening over de aard van de bijzondere risico's waarmee ze geconfronteerd worden.

15. Het gebruik van digitale apparatuur mag niet schadelijk zijn, noch mag het in de plaats komen van persoonlijke interacties tussen kinderen onderling of tussen kinderen en ouders of verzorgers. Verdragsstaten dienen specifieke aandacht te besteden aan de effecten van technologie in de vroegste levensjaren wanneer de hersenplasticiteit maximaal is en de sociale omgeving, in het bijzonder de relaties met ouders en verzorgers, van cruciaal belang is voor de cognitieve, emotionele en sociale ontwikkeling van kinderen. In de eerste levensjaren kunnen voorzorgsmaatregelen nodig zijn, afhankelijk van het ontwerp, doel en gebruik van technologieën. Opleiding en advies over het juiste gebruik van digitale apparaten moet worden gegeven aan ouders, verzorgers, opvoeders en andere relevante actoren, rekening houdend met het onderzoek naar de effecten van digitale technologieën op de ontwikkeling van kinderen, vooral tijdens de kritieke neurologische groeispurten van de vroege kinderjaren en de adolescentie.⁷

D. EERBIEDIGING VOOR DE MENING VAN HET KIND

16. Kinderen meldden dat de digitale wereld hen cruciale kansen bood om hun stem te laten horen in zaken die hen aanbelangen.⁸ Het gebruik van digitale technologieën kan helpen om de participatie van kinderen op lokaal, nationaal en internationaal niveau te realiseren.⁹ Verdragsstaten moeten het bewustzijn van en de toegang tot digitale middelen voor kinderen om hun mening te uiten, bevorderen en kinderen opleiding en steun bieden om op gelijke voet met volwassenen te participeren, waar nodig anoniem, zodat zij effectieve pleitbezorgers voor hun rechten kunnen zijn, individueel en als groep.
17. Bij het ontwikkelen van wetgeving, beleid, programma's, diensten en opleidingen inzake kinderrechten met betrekking tot de digitale wereld, dienen de Verdragsstaten alle kinderen te betrekken, naar hun behoeften te luisteren en hun standpunten naar behoren te laten meewegen. Zij dienen ervoor te zorgen dat aanbieders van digitale diensten actief met kinderen samenwerken, waarbij passende waarborgen worden gehanteerd, en bij de ontwikkeling van producten en diensten naar behoren rekening wordt gehouden met hun standpunten.

⁷ Algemene commentaar nr. 24 (2019), para. 22 en algemene commentaar nr. 20 (2016), paras. 9-11.

⁸ "Onze rechten in een digitale wereld", p. 17.

⁹ Algemene commentaar nr. 14 (2013), paras. 89-91.

18. Verdragsstaten worden aangemoedigd gebruik te maken van de digitale wereld om met kinderen te overleggen over relevante wetgevende, bestuurlijke en andere maatregelen en om ervoor te zorgen dat hun standpunten ernstig in overweging worden genomen en dat de participatie van kinderen niet leidt tot onbehoorlijk toezicht of gegevensverzameling die een inbreuk vormt op hun recht op privacy, vrijheid van gedachte en meningsuiting. Zij moeten ervoor zorgen dat bij raadplegingsprocessen ook kinderen worden betrokken die geen toegang hebben tot technologie of de vaardigheden om deze te gebruiken.

4 ONTWIKKELENDE CAPACITEITEN

19. Verdragsstaten dienen de zich ontwikkelende capaciteiten van het kind te respecteren als een beginsel dat betrekking heeft op het proces van hun geleidelijke verwerving van bekwaamheden, begrip en zeggenschap.¹⁰ Dat proces is van bijzonder belang in de digitale wereld, waarin kinderen zich onafhankelijker bewegen van ouders en verzorgers. De risico's en kansen die verbonden zijn aan de betrokkenheid van kinderen bij de digitale wereld zijn afhankelijk van hun leeftijd en ontwikkelingsstadium. Zij moeten zich door deze overwegingen laten leiden wanneer zij maatregelen ontwerpen om kinderen te beschermen in die omgeving of hun toegang daartoe te vergemakkelijken. Het ontwerp van leeftijdsgerichte maatregelen moet worden gebaseerd op het beste en meest actuele onderzoek dat beschikbaar is, vanuit verschillende disciplines.
20. Verdragsstaten dienen rekening te houden met de veranderende positie van kinderen in de moderne wereld, de competentie en het inzicht van kinderen, die zich ongelijk ontwikkelen op over verschillende domeinen van vaardigheid en activiteit, en de uiteenlopende aard van de betrokken risico's. Deze overwegingen moeten worden afgewogen tegen het belang van de uitoefening van hun rechten in ondersteunende omgevingen en de verscheidenheid aan individuele ervaringen en omstandigheden.¹¹ Verdragsstaten dienen ervoor te zorgen dat aanbieders van digitale diensten, diensten aanbieden die geschikt zijn voor de zich ontwikkelende capaciteiten van kinderen.
21. In overeenstemming met de plicht van de Staten om passende bijstand te verlenen aan ouders en verzorgers bij het vervullen van hun opvoedingstaken, dienen de Verdragsstaten het bewustzijn onder ouders en verzorgers te bevorderen van de noodzaak om de zich ontwikkelende autonomie, capaciteiten en privacy van kinderen te respecteren. Zij dienen ouders en verzorgers te ondersteunen bij het verwerven van digitale geletterdheid en bewustwording van de risico's voor kinderen, teneinde hen te helpen kinderen bij te staan bij de verwezenlijking van hun rechten, waaronder het recht op bescherming, met betrekking tot de digitale wereld.

¹⁰ Algemene commentaar nr. 7 (2005), para. 17 en algemene commentaar nr. 20 (2016), paras. 18 en 20.

¹¹ Algemene commentaar nr. 20 (2016), para. 20.

5 MAATREGELEN VAN ALGEMENE STREKKING TER IMPLEMENTATIE DOOR DE VERDRAGSSTATEN

22. Mogelijkheden voor de verwezenlijking van kinderrechten en hun bescherming in de digitale wereld vereisen een breed bereik van wetgevende, administratieve en andere maatregelen met inbegrip van voorzorgsmaatregelen.

A. WETGEVING

23. Verdragsstaten dienen hun nationale wetgeving te herzien, aan te nemen en bij te werken in overeenstemming met internationale mensenrechtennormen, om ervoor te zorgen dat de digitale wereld verenigbaar is met de rechten die in het Verdrag en de Facultatieve Protocollen zijn vastgelegd. De wetgeving moet relevant blijven, in de context van de technologische vooruitgang en nieuwe praktijken. Zij moeten het gebruik van effectbeoordelingen met betrekking tot kinderrechten verplichten om de rechten van kinderen te verankeren in wetgeving, begrotingstoewijzingen en andere administratieve besluiten met betrekking tot de digitale wereld en het gebruik ervan door overheidsinstanties en bedrijven.¹²

B. ALOMVATTEND BELEID EN STRATEGIE

24. Verdragsstaten moeten ervoor zorgen dat nationaal beleid met betrekking tot de rechten van het kind specifiek betrekking heeft op de digitale wereld, en zij moeten overeenkomstig dit beleid regelgeving, industriële codes, ontwerpnormen en actieplannen ten uitvoer leggen, die allen regelmatig moeten worden geëvalueerd en bijgewerkt. Dergelijk nationaal beleid moet erop gericht zijn kinderen de gelegenheid te bieden voordeel te halen uit hun omgang met de digitale wereld en hun veilige toegang daartoe.
25. Bescherming van kinderen online moet worden geïntegreerd in nationaal jeugdbeschermingsbeleid. Verdragsstaten dienen maatregelen te nemen om kinderen te beschermen tegen risico's, waaronder cyberagressie en door digitale technologie gefaciliteerde en online seksuele uitbuiting en misbruik van kinderen, het onderzoek naar dergelijke misdrijven te waarborgen en rechtsherstel en steun te bieden aan kinderen die slachtoffer zijn. Zij moeten ook tegemoet komen aan de behoeften van kinderen in achtergestelde of kwetsbare situaties, onder meer door kindvriendelijke informatie te verstrekken die, waar nodig, in relevante minderheidstalen wordt vertaald.

¹² Algemene commentaar nr. 5 (2003), para. 45; Algemene commentaar nr. 14 (2013), para. 99 en algemene commentaar nr. 16 (2013), paras. 78-81.

26. Verdragsstaten moeten zorgen voor de werking van doeltreffende mechanismen voor jeugdbescherming, met inachtneming van de andere rechten van het kind, in alle omgevingen waar kinderen toegang hebben tot de digitale wereld, waaronder thuis, in onderwijsinstellingen, cybercafés, jeugdcentra, bibliotheken en instellingen voor gezondheidszorg en alternatieve zorg.

C. COÖRDINATIE

27. Om de sectoroverschrijdende gevolgen van de digitale wereld voor kinderrechten te omvatten, moeten de Staten een overheidsorgaan aanwijzen dat gemachtigd is om beleid, richtlijnen en programma's met betrekking tot kinderrechten te coördineren tussen centrale overheidsdiensten en de verschillende overheidsniveaus.¹³ Een dergelijk nationaal coördinatiemechanisme moet samenwerken met scholen en de informatie- en communicatietechnologiesector, alsook met bedrijven, maatschappelijke organisaties, academici en organisaties om de rechten van het kind in verband met de digitale wereld te realiseren op sectoroverschrijdend, nationaal, regionaal en lokaal niveau¹⁴ Het moet een beroep doen op technologische en andere relevante expertise binnen en buiten de overheid, waar nodig, en onafhankelijk worden geëvalueerd op haar doeltreffendheid bij het nakomen van haar verplichtingen.

D. TOEWIJZING VAN MIDDELEN

28. Verdragsstaten dienen overheidsmiddelen te mobiliseren, toe te wijzen en te gebruiken voor de uitvoering van wetgeving, beleid en programma's om de rechten van kinderen in de digitale wereld en de digitale inclusie te verbeteren, die nodig is om de toenemende impact van de digitale wereld op het leven van kinderen aan te pakken en de gelijke toegang tot en betaalbaarheid van diensten en connectiviteit te bevorderen.¹⁵
29. Wanneer middelen worden bijgedragen door bedrijven of worden verkregen via internationale samenwerking, dienen de Verdragsstaten ervoor te zorgen dat hun eigen mandaat, mobilisatie van inkomsten, begrotingstoewijzingen en uitgaven niet worden gehinderd of ondermijnd door derden.¹⁶

¹³ Algemene commentaar nr. 5 (2003), para. 37.

¹⁴ Ibid., paras. 27 en 39.

¹⁵ Algemene commentaar nr. 19 (2016), para. 21.

¹⁶ Ibid., para. 27 (b).

E. DATAVERZAMELING EN ONDERZOEK

30. Regelmatig bijgewerkte gegevens en onderzoek zijn van cruciaal belang om inzicht te krijgen in de implicaties van de digitale wereld voor het leven van kinderen. Verdragsstaten moeten zorgen voor het verzamelen van robuuste, alomvattende gegevens waarvoor voldoende middelen worden uitgetrokken en dat gegevens worden gesplitst naar leeftijd, geslacht, handicap, geografische locatie, etnische en nationale afkomst en sociaaleconomische achtergrond. Dergelijke gegevens en onderzoek, met inbegrip van onderzoek dat met en door kinderen wordt verricht, moeten de basis vormen voor wetgeving, beleid en praktijk, en moeten openbaar toegankelijk zijn.¹⁷ Dataverzameling en onderzoek met betrekking tot het digitale leven van kinderen moet hun privacy eerbiedigen en voldoen aan de hoogste ethische normen.

F. ONAFHANKELIJKE MONITORING

31. Verdragsstaten moeten ervoor zorgen dat de mandaten van nationale mensenrechteninstellingen en andere geschikte onafhankelijke instellingen de rechten van het kind in de digitale wereld omvatten en dat zij in staat zijn om klachten van kinderen en hun vertegenwoordigers te ontvangen, te onderzoeken en aan te pakken.¹⁸ Wanneer er onafhankelijke toezichthoudende instanties bestaan om toezicht te houden over activiteiten in verband met de digitale wereld, moeten nationale mensenrechteninstellingen nauw samenwerken met dergelijke instanties om hun mandaat met betrekking tot de rechten van het kind te kwijten aan bedrijven.¹⁹

G. VERSPREIDING VAN INFORMATIE, BEWUSTMAKING EN OPLEIDING

32. Verdragsstaten dienen informatie te verspreiden en bewustmakingscampagnes te voeren over de rechten van het kind in de digitale wereld, met bijzondere aandacht voor degenen wiens handelingen direct of indirect gevolgen hebben voor kinderen. Zij dienen educatieve programma's voor kinderen, ouders en verzorgers, het grote publiek en beleidsmakers om hun kennis van de rechten van het kind te vergroten met betrekking tot de kansen en risico's die verbonden zijn aan digitale producten en diensten. Dergelijke programma's moeten informatie bevatten over hoe kinderen kunnen profiteren van digitale producten en diensten en hun digitale geletterdheid en digitale vaardigheden kunnen ontwikkelen, hoe de privacy van kinderen kan worden beschermd en hoe slachtofferschap kan worden voorkomen, en hoe herkend kan worden dat een kind dat slachtoffer is geworden van online of offline schade en hoe daar adequaat op gereageerd kan worden. Dergelijke programma's moeten worden gebaseerd op onderzoek en overleg met kinderen, ouders en verzorgers.

¹⁷ Algemene commentaar nr. 5 (2003), paras. 48 en 50.

¹⁸ Algemene commentaar nr. 2 (2002), paras. 2 en 7.

¹⁹ Ibid., para. 7.

33. Professionals die voor en met kinderen werken en met bedrijven, met inbegrip van de technologie-industrie, moeten een opleiding krijgen over hoe de digitale wereld invloed heeft op de rechten van het kind in meerdere contexten, de manieren waarop kinderen hun rechten uitoefenen in de digitale wereld en hoe zij toegang krijgen tot en gebruik maken van technologieën. Zij moeten ook opleiding krijgen over de toepassing van internationale mensenrechtennormen op de digitale wereld. Verdragsstaten dienen ervoor te zorgen dat professionals die werkzaam zijn op alle niveaus van het onderwijs, een opleiding ontvangen ter ondersteuning van de ontwikkeling van hun kennis, vaardigheden en praktijk.

H. SAMENWERKING MET HET MAATSCHAPPELIJK MIDDENVELD

34. Verdragsstaten moeten systematisch het maatschappelijk middenveld betrekken, met inbegrip van door kinderen geleide groepen en niet-gouvernementele organisaties die werkzaam zijn op het gebied van kinderrechten en die zich bezighouden met de digitale wereld, bij de ontwikkeling, uitvoering, monitoring en evaluatie van wetten, beleid, plannen en programma's met betrekking tot kinderrechten. Zij moeten er tevens voor zorgen dat organisaties uit het maatschappelijk middenveld in staat zijn om hun activiteiten uit te voeren met betrekking tot de bevordering en bescherming van de rechten van het kind in de digitale wereld.

I. KINDERRECHTEN EN HET BEDRIJFSLEVEN

35. Het bedrijfsleven, met inbegrip van organisaties zonder winstoogmerk, is direct en indirect van invloed op de rechten van kinderen bij het aanbieden van diensten en producten met betrekking tot de digitale wereld. Bedrijven moeten de rechten van kinderen eerbiedigen en misbruik voorkomen van hun rechten in verband met de digitale wereld. Verdragsstaten hebben de verplichting ervoor te zorgen dat bedrijven deze verantwoordelijkheden nakomen.²⁰
36. Verdragsstaten dienen maatregelen te nemen, onder meer door de ontwikkeling, monitoring, uitvoering en evaluatie van wet- en regelgeving en beleid, om ervoor te zorgen dat bedrijven voldoen aan hun verplichtingen om te voorkomen dat hun netwerken of onlinediensten worden gebruikt op manieren die leiden tot of bijdragen aan schendingen of misbruik van de rechten van kinderen, waaronder hun recht op privacy en bescherming, en om kinderen, ouders en verzorgers te voorzien van snelle en doeltreffende rechtsmiddelen. Zij moeten bedrijven ook aanmoedigen om openbare informatie en toegankelijk en tijdig advies te verstrekken om de veilige en nuttige digitale activiteiten van kinderen te ondersteunen.

²⁰ Algemene commentaar, nr. 16 (2013), paras. 28, 42 en 82.

37. Verdragsstaten hebben de plicht om kinderen te beschermen tegen inbreuken op hun rechten door ondernemingen, met inbegrip van het recht om beschermd te worden tegen alle vormen van geweld in de digitale wereld. Hoewel bedrijven misschien niet rechtstreeks betrokken zijn bij het plegen van schadelijke handelingen, kunnen zij schendingen van het recht van kinderen op vrijwaring van geweld veroorzaken of daartoe bijdragen, onder meer door het ontwerp en de exploitatie van digitale diensten. Verdragsstaten moeten wet- en regelgeving invoeren, controleren en handhaven die gericht is op het voorkomen van schendingen van het recht op bescherming tegen geweld, alsmede degene die gericht zijn op het onderzoeken van, oordelen over en het aanpakken van schendingen die zich voordoen in verband met de digitale wereld.²¹
38. Verdragsstaten moeten de bedrijfsleven ertoe verplichten de nodige zorgvuldigheid te betrachten op het gebied van kinderrechten, in het bijzonder effectbeoordelingen inzake kinderrechten uit te voeren en deze openbaar te maken, waarbij speciale aandacht gegeven wordt aan de gedifferentieerde en soms ernstige gevolgen van de digitale wereld voor kinderen.²² Zij moeten passende maatregelen nemen om schendingen van kinderrechten door bedrijven te voorkomen, te monitoren, te onderzoeken en te bestraffen.
39. Naast het ontwikkelen van wetgeving en beleid, moeten Verdragsstaten alle bedrijven die van invloed zijn op de rechten van het kind in de digitale wereld verplichten tot de invoering van regelgevende kaders, industriële codes en voorwaarden voor dienstverlening die voldoet aan de hoogste normen van ethiek, privacy en veiligheid met betrekking tot het ontwerp, de ontwikkeling, distributie en marketing van hun producten en diensten. Dat omvat bedrijven die zich richten op kinderen, waarvan kinderen de eindgebruikers zijn van hun producten en diensten, of anderszins kinderen beïnvloeden. Zij moeten van dergelijke bedrijven eisen dat zij hoge normen inzake transparantie en verantwoordingsplicht in acht nemen en hen aanmoedigen om maatregelen te nemen om hen te innoveren in het belang van het kind. Zij moeten ook eisen dat aan kinderen, of aan ouders en verzorgers van zeer jonge kinderen, op hun leeftijd afgestemde uitleg wordt verschaft over hun servicevoorwaarden.

J. COMMERCIEËLE RECLAME EN MARKETING

40. De digitale wereld omvat bedrijven die financieel afhankelijk zijn van de verwerking van persoonsgegevens om inhoud te genereren die opbrengsten oplevert of waarvoor betaald moet worden, en dergelijke processen hebben bewust en onbewust invloed op de digitale ervaringen van kinderen. Bij veel van die processen zijn meerdere commerciële partners betrokken, waardoor een keten van commerciële activiteit en de verwerking van persoonsgegevens ontstaat die kan leiden tot schendingen of misbruik van rechten van kinderen, met inbegrip designfuncties in advertenties die anticiperen op en de handelingen van kinderen sturen in de richting van extremere inhoud, geautomatiseerde meldingen die de slaap kunnen onderbreken of het gebruik van de persoonlijke informatie of locatie van een kind om mogelijk schadelijke

²¹ Ibid., para. 60.

²² Ibid., paras. 50 en 62-65.

45. Verdragsstaten moeten kaders vaststellen, coördineren en regelmatig controleren en evalueren voor het doorverwijzen van dergelijke gevallen en het bieden van effectieve hulp aan kinderen die slachtoffer zijn.²³
46. Passende schadevergoeding omvat restitutie, compensatie en voldoening en kan een verontschuldiging, correctie, verwijdering van onwettige inhoud vereisen, toegang tot psychologische hersteldiensten of andere maatregelen.²⁴ Met betrekking tot schendingen in de digitale wereld moeten herstelmechanismen rekening houden met de kwetsbaarheid van kinderen en de noodzaak om snel te handelen om aanhoudende en toekomstige schade een halt toe te roepen. Verdragsstaten moeten garanderen dat schendingen zich niet herhalen, onder meer door de hervorming van relevante wetten en beleid en de effectieve uitvoering.
47. Digitale technologieën maken het onderzoek en de vervolging van misdrijven tegen kinderen, die nationale grenzen kunnen overschrijden, nog complexer. Verdragsstaten moeten aandacht besteden aan de manieren waarop het gebruik van digitale technologieën het onderzoek naar en de vervolging van misdrijven tegen kinderen kan vergemakkelijken of belemmeren en ze moeten alle beschikbare preventie, repressieve en corrigerende maatregelen nemen, ook in samenwerking met internationale partners. Zij moeten zorgen voor een gespecialiseerde opleiding voor rechtshandhavingsambtenaren, openbare aanklagers en rechters met betrekking tot schendingen van de rechten van het kind met betrekking tot de digitale wereld, ook via internationale samenwerking.
48. Kinderen kunnen specifieke moeilijkheden ondervinden in het bekomen van een middel wanneer hun rechten zijn misbruikt in de digitale wereld door bedrijven, in het bijzonder in de context van hun globale werking.²⁵ Verdragsstaten moeten maatregelen overwegen ter eerbiediging, bescherming en naleving van de rechten van het kind in de context van extraterritoriale activiteiten van bedrijven, waarbij voorzien wordt dat er een redelijke link is tussen de Staat en het betrokken beleid. Ze moeten verzekeren dat bedrijven effectieve klachtenmechanismes voorzien; zo'n mechanismes zouden evenwel kinderen er niet van mogen weerhouden om toegang te krijgen tot staatsmiddelen. Zij moeten er ook voor zorgen dat agentschappen met toezichtsbevoegdheden die van belang zijn voor de rechten van het kind, zoals die welke betrekking hebben op gezondheid en veiligheid, gegevensbescherming en consumentenrechten, onderwijs en reclame en marketing, klachten onderzoeken en adequate remedies bieden voor schendingen of misbruiken van kinderrechten in de digitale wereld.²⁶
49. Verdragsstaten dienen kinderen te voorzien van kindgevoelige en aan hun leeftijd aangepaste informatie in kindvriendelijke taal over hun rechten en over de meldings- en klachtmechanismen, diensten en rechtsmiddelen die voor hen beschikbaar zijn in gevallen waarin hun rechten met betrekking tot de digitale wereld worden geschonden of misbruikt. Dergelijke informatie moet ook worden verstrekt aan ouders, verzorgers en beroepskrachten die met en voor kinderen werken.

²³ Algemene commentaar nr. 21 (2017), para. 22. Zie ook Algemene Vergadering resolutie 60/147, annex.

²⁴ Algemene commentaar nr. 5 (2003), para. 24.

²⁵ Algemene commentaar nr. 16 (2013), paras. 66-67.

²⁶ Ibid., paras. 30 en 43.

6 BURGERRECHTEN EN VRIJHEDEN

A. TOEGANG TOT INFORMATIE

50. De digitale wereld biedt een unieke gelegenheid voor kinderen om het recht op toegang tot informatie te verwezenlijken. In dat opzicht vervullen de informatie- en communicatiemediën, met inbegrip van digitale en online-inhoud, een belangrijke functie.²⁷ Verdragsstaten moeten ervoor zorgen dat kinderen toegang hebben tot informatie in de digitale wereld en dat de uitoefening van het recht alleen wordt beperkt wanneer dit bij wet is voorzien en noodzakelijk is voor de doeleinden die zijn bepaald in artikel 13 van het Verdrag.
51. Verdragsstaten moeten zorgen voor en steun verlenen aan de creatie van leeftijdsgerichte en voor kinderen geschikte en educatieve digitale inhoud, in overeenstemming met de zich ontwikkelende capaciteiten van kinderen en zij moeten ervoor zorgen dat kinderen toegang hebben tot een grote verscheidenheid aan informatie, waaronder informatie van overheidsinstanties, over cultuur, sport, kunst, gezondheid, burgerlijke en politieke zaken en rechten van het kind.
52. Verdragsstaten dienen de productie en verspreiding van dergelijke inhoud aan te moedigen, door gebruik te maken van meerdere formaten en een veelheid van nationale en internationale bronnen, waaronder nieuwsmedia, omroeporganisaties, musea, bibliotheken en educatieve, wetenschappelijke en culturele organisaties. Zij dienen zich met name in te spannen om het aanbod van gevarieerde, toegankelijke en nuttige inhoud te verbeteren voor kinderen met een handicap en kinderen die behoren tot etnische, linguïstische, inheemse en andere minderheidsgroepen. De mogelijkheid om toegang te krijgen tot relevante informatie, in de talen die kinderen begrijpen, kan een aanzienlijk positief effect hebben op gelijkheid.²⁸
53. Verdragsstaten moeten ervoor zorgen dat alle kinderen worden geïnformeerd over, en gemakkelijk toegang hebben tot, diverse online informatie van goede kwaliteit, met inbegrip van inhoud die onafhankelijk is van commerciële of politieke belangen. Zij moeten ervoor zorgen dat geautomatiseerde zoek- en informatiefiltering, met inbegrip van aanbevelingssystemen, geen voorrang geven aan betaalde inhoud met commerciële of politieke motieven boven de keuzes van kinderen of dat dit ten koste gaat van het recht van kinderen op informatie.
54. De digitale wereld kan genderstereotiepe, discriminerende, racistische, gewelddadige, pornografische en uitbuitende informatie bevatten, alsmede onjuiste verhalen, verkeerde informatie en desinformatie en informatie die kinderen aanmoedigt deel te nemen aan onwettige of schadelijke activiteiten. Dergelijke informatie kan afkomstig zijn van verschillende bronnen, waaronder andere gebruikers, makers van commerciële inhoud, seksuele delinquenten of gewapende groepen die zijn aangemerkt als terroristisch of gewelddadig extremistisch.

²⁷ Algemene commentaar nr. 7 (2005), para. 35; en algemene commentaar nr. 20 (2016), para. 47.

²⁸ Algemene commentaar nr. 17 (2013), para. 46; en algemene commentaar nr. 20 (2016), paras. 47-48.

Verdragsstaten moeten kinderen beschermen tegen schadelijke en onbetrouwbare inhoud en ervoor zorgen dat de betrokken bedrijven en andere aanbieders van digitale inhoud, richtlijnen ontwikkelen en uitvoeren om kinderen in staat te stellen veilig toegang te krijgen tot diverse inhoud, waarbij het recht van kinderen op informatie en vrijheid van meningsuiting wordt erkend, terwijl zij worden beschermd tegen dergelijk schadelijk materiaal, in overeenstemming met hun rechten en zich ontwikkelende capaciteiten.²⁹ Alle beperkingen op de werking van op het internet gebaseerde, elektronische of andere systemen voor informatieverbreiding moeten in overeenstemming zijn met artikel 13 van het Verdrag.³⁰

55. Verdragsstaten dienen aanbieders van digitale diensten die door kinderen worden gebruikt aan te moedigen om beknopte en begrijpelijke etikettering van inhoud toe te passen, bijvoorbeeld over leeftijdsgeschiktheid of betrouwbaarheid van inhoud. Zij dienen ook het verstrekken van toegankelijke begeleiding aan te moedigen, opleiding, educatief materiaal en meldingsmechanismen te voorzien voor kinderen, ouders en verzorgers, opvoeders en relevante beroepsgroepen.³¹ Op leeftijd of inhoud gebaseerde systemen die kinderen beschermen tegen inhoud die niet aan hun leeftijd is aangepast, moeten in overeenstemming zijn met het beginsel van gegevensminimalisering.
56. Verdragsstaten moeten ervoor zorgen dat aanbieders van digitale diensten zich houden aan de relevante richtlijnen, normen en codes³² en wettige, noodzakelijke en evenredige matigingsregels afdwingen. Controles op inhoud, schoolfiltersystemen en andere veiligheidsgerichte technologieën mogen niet worden gebruikt om de toegang van kinderen tot informatie in de digitale wereld te beperken; zij mogen alleen worden gebruikt om de stroom van schadelijk materiaal naar kinderen te voorkomen. Matiging van inhoud en controle op inhoud moeten in evenwicht zijn met het recht op bescherming tegen schendingen van andere rechten van kinderen, met name het recht op vrijheid van meningsuiting en privacy.
57. De professionele gedragscodes van de nieuwsmedia en andere relevante organisaties moeten richtsnoeren bevatten voor het melden van digitale risico's en kansen in verband met kinderen. Dergelijke richtsnoeren moeten resulteren in op feiten gebaseerde berichtgeving die de identiteit van kinderen die slachtoffer of overlevende zijn niet onthult en die in overeenstemming is met de internationale mensenrechtennormen.

B. VRIJHEID VAN MENINGSUITING

58. Het recht van kinderen op vrijheid van meningsuiting omvat de vrijheid om informatie en ideeën van allerlei aard te zoeken, te ontvangen en te verspreiden, met gebruikmaking van de media van hun keuze. Kinderen meldden³³ dat de digitale wereld veel ruimte biedt voor het

²⁹ Algemene commentaar nr. 16 (2013), para. 58; en algemene commentaar nr. 7 (2005), para. 35.

³⁰ Comité voor de Rechten van de Mens, algemene commentaar nr. 34 (2011), para. 43.

³¹ Algemene commentaar nr. 16 (2013), paras. 19 en 59.

³² *Ibid.*, paras. 58 en 61.

³³ "Onze rechten in een digitale wereld", p. 16.

uiten van hun ideeën, meningen en politieke standpunten. Voor kinderen in achterstands- of kwetsbare situaties kan technologie gefaciliteerde interactie met anderen die hun ervaringen delen, hen helpen zich uit te drukken.

59. Beperkingen van het recht van kinderen op vrije meningsuiting in de digitale wereld, zoals filters, met inbegrip van veiligheidsmaatregelen, moeten wettig, noodzakelijk en evenredig zijn. De motivering voor dergelijke beperkingen moet transparant zijn en aan kinderen gecommuniceerd worden in een taal die past bij hun leeftijd. Verdragsstaten dienen kinderen te voorzien van informatie en opleidingsmogelijkheden over hoe zij dat recht effectief kunnen uitoefenen, in het bijzonder hoe zij digitale inhoud veilig kunnen creëren en delen, met eerbiediging van de rechten en de waardigheid van anderen en zonder de wetgeving te schenden, zoals die betreffende het aanzetten tot haat en geweld.
60. Wanneer kinderen hun politieke of andere standpunten en identiteiten in de digitale wereld uitdrukken, kunnen zij kritiek, vijandigheid, bedreigingen of bestraffing ontvangen. Verdragsstaten moeten kinderen beschermen tegen cyberagressie en -bedreigingen, censuur, inbreuken op gegevens en digitale bewaking. Kinderen mogen niet vervolgd worden voor het uiten van hun mening in de digitale wereld, tenzij zij beperkingen overtreden waarin het strafrecht voorziet die verenigbaar zijn met artikel 13 van het Verdrag.
61. Gezien het bestaan van commerciële en politieke beweegredenen om bepaalde wereldbeelden te bevorderen, dienen Verdragsstaten ervoor te zorgen dat het gebruik van geautomatiseerde processen van informatie, filtering, profilering, marketing en besluitvorming niet de plaats innemen van of inmengen in het vermogen van kinderen om in de digitale wereld hun mening te vormen en te uiten.

C. VRIJHEID VAN GEDACHTEN, GEWETEN EN GODSDIENST

62. Verdragsstaten moeten het recht van het kind op vrijheid van gedachte, geweten en godsdienst eerbiedigen in de digitale wereld. Het Comité moedigt Verdragsstaten aan om regelgeving in te voeren of bij te werken op het gebied van gegevensbescherming en normen op te stellen die praktijken die het recht van kinderen op vrijheid van gedachte en geloof in de digitale wereld manipuleren, bijvoorbeeld door emotionele analyses of gevolgtrekkingen, te identificeren, definiëren en verbieden. Geautomatiseerde systemen kunnen worden gebruikt om conclusies te trekken over de innerlijke toestand van een kind. Zij moeten ervoor zorgen dat geautomatiseerde systemen of systemen voor het filteren van informatie niet worden gebruikt om invloed uit te oefenen op het gedrag of de emoties van kinderen of hun kansen of ontwikkeling te beperken.
63. Verdragsstaten moeten ervoor zorgen dat kinderen niet worden gestraft voor hun godsdienst of overtuiging of dat hun toekomstkansen op een andere manier worden beperkt. De uitoefening

van het recht van kinderen om hun godsdienst of overtuiging in de digitale wereld te belijden, mag alleen worden onderworpen aan beperkingen die wettig, noodzakelijk en evenredig zijn.

D. VRIJHEID VAN VERENIGING EN VREDEVOLLE VERGADERING

64. De digitale wereld kan kinderen in staat stellen om hun sociale, religieuze, culturele, etnische, seksuele en politieke identiteit te vormen en deel te nemen aan geassocieerde gemeenschappen en openbare ruimten voor overleg, culturele uitwisseling, sociale cohesie en diversiteit.³⁴ Kinderen gaven aan dat de digitale wereld hen waardevolle mogelijkheden bood om elkaar te ontmoeten, uit te wisselen en te overleggen met leeftijdsgenoten, besluitvormers en anderen die hun belangen deelden.³⁵
65. Verdragsstaten dienen ervoor te zorgen dat hun wetten, voorschriften en beleid het recht van kinderen beschermen om deel te nemen aan organisaties die gedeeltelijk of uitsluitend in de digitale wereld werken. Er mogen geen beperkingen worden gesteld aan de uitoefening door kinderen van hun recht op vrijheid van vereniging en vreedzame vergadering in de digitale wereld, tenzij die rechtmatig, noodzakelijk en evenredig zijn.³⁶ Een dergelijke deelname mag op zich niet leiden tot negatieve gevolgen voor kinderen, zoals uitsluiting van school, beperking of ontzegging van toekomstige kansen of het creëren van een politieprofiel. Deze deelname moet veilig en privé zijn en vrij van toezicht door openbare of particuliere instanties.
66. Openbare zichtbaarheid en netwerkmogelijkheden in de digitale wereld kunnen ook activisme door kinderen ondersteunen en kinderen mondiger maken als pleitbezorgers voor de mensenrechten. Het Comité erkent dat door de digitale wereld kinderen, waaronder kinderrechtenverdedigers, alsook kinderen in kwetsbare situaties, met elkaar kunnen communiceren, voor hun rechten kunnen opkomen en zich kunnen verenigen. Verdragsstaten moeten hen ondersteunen, onder meer door de oprichting van specifieke digitale ruimten te faciliteren en hun veiligheid te waarborgen.

E. RECHT OP PRIVACY

67. Privacy is van vitaal belang voor de zelfstandigheid, waardigheid en de veiligheid van kinderen en voor de uitoefening van hun rechten. De persoonsgegevens van kinderen worden verwerkt om hen onderwijs, gezondheid en andere voordelen aan te bieden. Bedreigingen voor de persoonlijke levenssfeer van kinderen kunnen voortvloeien uit het verzamelen en verwerken van gegevens door openbare instellingen, bedrijven en andere organisaties, alsmede door criminele activiteiten zoals identiteitsdiefstal. Bedreigingen kunnen ook voortkomen uit de activiteiten van kinderen zelf en uit de activiteiten van familieleden, leeftijdsgenoten of anderen,

³⁴ Algemene commentaar nr. 17 (2013), para. 21; en algemene commentaar nr. 20 (2016), paras. 44-45.

³⁵ "Onze rechten in een digitale wereld", p. 20.

³⁶ Comité voor de Rechten van de Mens, algemene commentaar nr. 37 (2020), paras. 6 en 34.

bijvoorbeeld doordat ouders online foto's delen of een onbekende die informatie over een kind deelt.

68. De gegevens kunnen onder meer informatie bevatten over de identiteit, de activiteiten, locatie, communicatie, emoties, gezondheid en relaties. Bepaalde combinaties van persoonsgegevens, waaronder biometrische gegevens, kunnen een kind op unieke wijze identificeren. Digitale praktijken, zoals geautomatiseerde gegevensverwerking, profilering, "behavioural targeting", verplichte identiteitsverificatie, het filteren van informatie en massatoezicht worden routine. Dergelijke praktijken kunnen leiden tot willekeurige of onwettige inmenging in het recht op privacy van kinderen; zij kunnen nadelige gevolgen hebben voor kinderen, die hen in latere fasen van hun leven kunnen blijven beïnvloeden.
69. Inmenging in de persoonlijke levenssfeer van een kind is alleen geoorloofd als het niet willekeurig of onwettig is. Inmenging in de persoonlijke levenssfeer van een kind moet derhalve bij wet zijn voorzien, een legitiem doel dienen, het beginsel van gegevensminimalisering eerbiedigen, evenredig zijn en het belang van het kind dienen en mag niet in strijd zijn met de bepalingen of doelstellingen van het Verdrag.
70. Verdragsstaten dienen wetgevende, bestuurlijke en andere maatregelen te nemen om ervoor te zorgen dat de persoonlijke levenssfeer van kinderen wordt geëerbiedigd en beschermd door alle organisaties en in alle omgevingen die hun gegevens verwerken de wetgeving moet voorzien in sterke waarborgen, transparantie, onafhankelijk toezicht en toegang tot rechtsmiddelen. Verdragsstaten moeten eisen dat "privacy-by-design" wordt geïntegreerd in digitale producten en diensten die betrekking hebben op kinderen. Zij moeten regelmatig wetgeving inzake privacy en gegevensbescherming herzien en ervoor zorgen dat procedures en praktijken bewuste of onbewuste inbreuken voorkomen op de privacy van kinderen. Wanneer encryptie als een geschikt middel wordt beschouwd, dienen Verdragsstaten passende maatregelen te overwegen die de opsporing en melding toelaten van seksuele uitbuiting en seksueel misbruik van kinderen of materiaal. Dergelijke maatregelen moeten strikt worden beperkt volgens de beginselen van legaliteit, noodzakelijkheid en evenredigheid.
71. Wanneer toestemming wordt gevraagd om de gegevens van een kind te verwerken, dienen Verdragsstaten ervoor te zorgen dat de toestemming op geïnformeerde wijze en in vrijheid wordt gegeven door het kind of, afhankelijk van de leeftijd van het kind en zijn ontwikkelingsvermogen, door de ouder of de verzorger, en wordt verkregen voordat deze gegevens worden verwerkt. Wanneer de toestemming van een kind zelf ontoereikend wordt geacht en ouderlijke toestemming vereist is om de persoonsgegevens van een kind te verwerken, moeten Verdragsstaten eisen dat organisaties die gegevens verwerken, nagaan of de toestemming op informatie berust, betekenisvol is en door de ouder of verzorger van het kind wordt gegeven.
72. Verdragsstaten moeten ervoor zorgen dat kinderen en hun ouders of verzorgers gemakkelijk toegang hebben tot opgeslagen gegevens, gegevens kunnen corrigeren die onjuist of verouderd zijn en gegevens kunnen wissen die onrechtmatig of onnodig zijn opgeslagen door

overheidsinstanties, particulieren of andere organen, met inachtneming van redelijke en wettelijke beperkingen.³⁷ Voorts moeten zij het recht van kinderen waarborgen om hun toestemming in te trekken en bezwaar te maken tegen de verwerking van persoonsgegevens wanneer voor de verwerking geen legitieme, dwingende redenen kunnen worden aangetoond. Zij moeten ook informatie verstrekken aan kinderen, ouders en verzorgers over dergelijke aangelegenheden, in kindvriendelijke taal en in een toegankelijk formaat.

73. De persoonsgegevens van kinderen mogen alleen toegankelijk zijn voor de autoriteiten, organisaties en personen die door de wet zijn aangewezen om ze te verwerken, met inachtneming van waarborgen zoals regelmatige audits en maatregelen ter verantwoording.³⁸ Gegevens van kinderen die voor welbepaalde doeleinden, in welke omgeving dan ook, met inbegrip van gedigitaliseerde strafregisters, moeten worden beschermd en uitsluitend voor die doeleinden worden verzameld. Wanneer informatie wordt verstrekt in een bepaalde setting en het kind legitiem ten goede kan komen door het gebruik ervan in een andere setting, bijvoorbeeld in het kader van school en tertiair onderwijs, moet het gebruik van die gegevens transparant en controleerbaar zijn en onderworpen zijn aan de toestemming van het kind, de ouder of de verzorger, naargelang het geval.
74. Wetgeving en maatregelen inzake privacy en gegevensbescherming mogen geen willekeurige beperking vormen van andere rechten van kinderen, zoals hun recht op vrijheid van meningsuiting of bescherming. Staten dienen ervoor te zorgen dat de wetgeving inzake de gegevensbescherming de privacy en persoonlijke gegevens van kinderen in de digitale wereld eerbiedigt. Door voortdurende technologische innovatie breidt de reikwijdte van de digitale wereld zich steeds meer uit tot diensten en producten, zoals kleding en speelgoed. Naarmate de omgeving(en) waarin kinderen tijd doorbrengen “connected” worden, door het gebruik van ingebedde sensoren die zijn verbonden met geautomatiseerde systemen, dienen de Verdragsstaten ervoor te zorgen dat de producten en diensten aan dergelijke omgevingen bijdragen, onderworpen zijn aan dergelijke gegevensbescherming en andere voorschriften en normen inzake privacy. Dit omvat openbare omgevingen, zoals straten, scholen, bibliotheken, sport- en amusementslocaties en bedrijfsruimtes, waaronder winkels en bioscopen, en thuis.
75. Bij digitaal toezicht op kinderen en de geautomatiseerde verwerking van persoonsgegevens, moet het recht van het kind op privacy worden geëerbiedigd en dit toezicht mag niet routinematig, zonder onderscheid of zonder medeweten van het kind of, in het geval van zeer jonge kinderen, van hun ouder of verzorger; evenmin mag dit plaatsvinden zonder het recht om zich tegen dergelijk toezicht te verzetten, zowel in commerciële omgevingen als in onderwijs- en zorginstellingen, en er moet altijd worden gezocht naar de minst privacy-schendende middelen die beschikbaar zijn om het gewenste doel te bereiken.
76. De digitale wereld stelt in het bijzonder problemen voor ouders en verzorgers in de eerbiediging van het recht van kinderen op privacy. Technologieën die toezicht houden op online activiteiten voor veiligheidsdoeleinden, zoals trackingapparaten en diensten wanneer deze niet voorzichtig

³⁷ Comité voor de Rechten van de Mens, algemene commentaar nr. 16 (1988), para. 10.

³⁸ Ibid. en Comité voor de Rechten van het Kind, algemene commentaar nr. 20 (2016), para. 46.

uitgevoerd worden, kunnen verhinderen dat een kind toegang heeft tot een hulplijn of kan zoeken naar gevoelige informatie. Verdragsstaten moeten kinderen, ouders en verzorgers en het publiek voorlichten over het belang van het recht van het kind op privacy en over de wijze waarop hun eigen praktijken dat recht kunnen bedreigen. Zij moeten ook worden geadviseerd over de praktijken waarmee zij de persoonlijke levenssfeer van kinderen kunnen eerbiedigen en beschermen met betrekking tot de digitale wereld, en hen tegelijkertijd veilig kunnen houden. Het toezicht door ouders en verzorgers op de digitale activiteit van een kind moet evenredig zijn en in overeenstemming met de ontwikkelende capaciteiten van het kind.

77. Veel kinderen gebruiken online avatars of pseudoniemen die hun identiteit beschermen, en dergelijke praktijken kunnen belangrijk zijn voor de bescherming van de privacy van kinderen. Verdragsstaten moeten een benadering van anonimiteit vereisen waarbij “safety-by-design” en “privacy-by-design” worden geïntegreerd, en er tegelijkertijd voor wordt gezorgd dat anonieme praktijken niet routinematig worden gebruikt om schadelijk of illegaal gedrag te verbergen, zoals cyberagressie, haatzaaiende taal of seksuele uitbuiting en seksueel misbruik. De bescherming van de privacy van een kind in de digitale wereld kan van vitaal belang zijn in omstandigheden waarin ouders of verzorgers zelf een bedreiging vormen voor de veiligheid van het kind of wanneer zij in conflict zijn over de zorg van het kind. In dergelijke gevallen kan verder ingrijpen nodig zijn, evenals gezinsbegeleiding of andere diensten, om het recht op privacy van het kind te waarborgen.
78. Aanbieders van preventieve of adviesdiensten aan kinderen in de digitale wereld moeten worden vrijgesteld van elke verplichting voor een kind als gebruiker om toestemming van zijn ouders te verkrijgen om toegang te krijgen tot dergelijke diensten.³⁹ Dergelijke diensten moeten voldoen aan hoge normen op het gebied van privacy en bescherming.

F. GEBOORTEREGISTRATIE EN HET RECHT OP IDENTITEIT

79. Verdragsstaten dienen het gebruik te bevorderen van digitale identificatiesystemen die het mogelijk maken dat alle pasgeboren kinderen hun geboorte laten registreren en officieel laten erkennen door de nationale autoriteiten, teneinde de toegang tot diensten, waaronder gezondheidszorg, onderwijs en welzijnzorg, te vergemakkelijken. Gebrek aan geboorteregistratie faciliteert de schending van de rechten van kinderen volgens het Verdrag en de bijhorende Facultatieve Protocollen. Verdragsstaten moeten gebruik maken van moderne technologie, waaronder mobiele registratie-eenheden, om de toegang tot geboorteregistratie te waarborgen, in het bijzonder voor kinderen in afgelegen gebieden, kinderen van vluchtelingen en migranten, kinderen die risico lopen en kinderen in gemarginaliseerde situaties en voor kinderen die geboren zijn voor de invoering van digitale identificatiesystemen. Willen dergelijke systemen kinderen ten goede komen, dan moeten zij bewustmakingscampagnes voeren, toezichtmechanismen instellen, de betrokkenheid van de gemeenschap bevorderen en zorgen voor een doeltreffende coördinatie tussen verschillende actoren, waaronder ambtenaren van de

³⁹ Algemene commentaar nr. 20 (2016), para. 60.

burgerlijke stand, rechters, notarissen, gezondheidsambtenaren en personeel van kinderschermingsinstanties. Zij moeten er ook voor zorgen dat er een degelijk privacy- en gegevensbeschermingskader tot stand is gebracht.

7 GEWELD TEGEN KINDEREN

80. De digitale wereld kan nieuwe wegen openen om geweld tegen kinderen aan te pakken, door situaties te faciliteren waarin kinderen geweld ervaren en/of kunnen worden beïnvloed om zichzelf of anderen kwaad te doen. Crisissen, zoals pandemieën, kunnen leiden tot een verhoogd risico op schade online, aangezien kinderen in die omstandigheden meer tijd op virtuele platformen doorbrengen.
81. Seksuele delinquenten kunnen digitale technologieën gebruiken om kinderen te benaderen voor seksuele doeleinden en om deel te nemen aan online seksueel misbruik van kinderen, bijvoorbeeld door streaming, de productie en verspreiding van materiaal over seksueel misbruik van kinderen en door seksuele afpersing. Vormen van digitaal gefaciliteerd geweld en seksuele uitbuiting en misbruik kunnen ook worden gepleegd binnen de vertrouwenskring van een kind, door familie of vrienden of, voor adolescenten, door intieme partners, en kunnen cyberagressie omvatten, waaronder pesten en bedreiging van de reputatie, het zonder toestemming creëren of delen van seksueel getinte tekst of beelden, zoals door middel van zelfverleiding en/of dwang, en het bevorderen van zelfbeschadigend gedrag, zoals snijden, suïcidaal gedrag of eetstoornissen. Wanneer kinderen dergelijke acties hebben ondernomen, moeten Verdragsstaten een preventieve, beschermende en herstelrechtelijk aanpak hanteren voor de betrokken kinderen, waar mogelijk.⁴⁰
82. Verdragsstaten dienen wettelijke en bestuursrechtelijke maatregelen te nemen om kinderen te beschermen tegen geweld in de digitale wereld, met inbegrip van het regelmatig toetsen, bijwerken en handhaven van solide wet- en regelgevende en institutionele kaders die kinderen beschermen tegen erkende en nieuwe risico's van alle vormen van geweld in de digitale wereld. Dergelijke risico's omvatten fysiek of mentaal geweld, verwonding of misbruik, verwaarlozing of mishandeling, uitbuiting en misbruik, met inbegrip van seksuele uitbuiting en seksueel misbruik, kinderhandel, gendergerelateerd geweld, cyberagressie, cyberaanvallen en informatieoorlogsvoering. Verdragsstaten moeten veiligheids- en beschermingsmaatregelen treffen die in overeenstemming zijn met de zich ontwikkelende capaciteiten van kinderen.
83. De digitale wereld kan nieuwe manieren creëren voor niet-statelijke groeperingen, waaronder gewapende groepen die als terroristisch of gewelddadig extremistisch zijn bestempeld, om kinderen te rekruteren en uit te buiten om deel te nemen aan geweld. Verdragsstaten moeten ervoor zorgen dat de wetgeving rekrutering van kinderen door terroristische of gewelddadig-

⁴⁰ Algemene commentaar nr. 25 (2019), para. 101; en CRC/C/156, para. 71.

extremistische groeperingen verbiedt. Kinderen die beschuldigd worden van strafbare feiten in die context moeten in de eerste plaats als slachtoffers worden behandeld, maar indien zij worden aangeklaagd, moet het jeugdrecht van toepassing zijn.

8 GEZINSOMGEVING EN ALTERNATIEVE ZORG

84. Veel ouders en verzorgers hebben steun nodig bij het ontwikkelen van het technologische begrip, de capaciteit en vaardigheden die nodig zijn om kinderen te helpen in verband met de digitale wereld. Verdragsstaten dienen ervoor te zorgen dat ouders en verzorgers mogelijkheden hebben om digitale geletterdheid te verwerven, te leren hoe technologie de rechten van kinderen kan ondersteunen en om een kind dat het slachtoffer is van onlineschade te herkennen en op passende wijze te reageren. Bijzondere aandacht moet worden besteed aan de ouders en verzorgers van kinderen in achtergestelde of kwetsbare situaties.
85. Bij het ondersteunen en begeleiden van ouders en verzorgers met betrekking tot de digitale wereld, dienen Verdragsstaten hun bewustzijn te bevorderen om de groeiende autonomie van kinderen en behoefte aan privacy te eerbiedigen, in overeenstemming met hun zich ontwikkelende capaciteiten. Verdragsstaten dienen er rekening mee te houden dat kinderen vaak digitale mogelijkheden omarmen en ermee experimenteren en dat zij risico's lopen, ook op jongere leeftijd dan ouders en verzorgers wellicht verwachten. Sommige kinderen gaven aan meer steun en aanmoediging te willen bij hun digitale activiteiten, vooral wanneer zij de aanpak van ouders en verzorgers als bestraffend, te beperkend beschouwen of niet aangepast aan hun zich ontwikkelende capaciteiten.⁴¹
86. Verdragsstaten dienen er rekening mee te houden dat steun en begeleiding aan ouders en verzorgers moeten worden gebaseerd op een begrip van het specifieke karakter en de uniciteit van ouder-kindrelaties. Deze begeleiding dient ouders te ondersteunen bij het handhaven van een passend evenwicht tussen de bescherming van het kind en de ontluikende autonomie, op basis van wederzijdse empathie en respect, boven verbod of controle. Om ouders en verzorgers te helpen een evenwicht te bewaren tussen ouderlijke verantwoordelijkheden en de rechten van het kind, moeten de belangen van het kind, in combinatie met de veranderende capaciteiten van het kind de leidende beginselen vormen. De begeleiding van ouders en verzorgers moet de sociale, creatieve en leeractiviteiten van kinderen in de digitale wereld aanmoedigen en benadrukken dat het gebruik van digitale technologieën niet in de plaats mag komen van directe, responsieve interacties tussen kinderen onderling of tussen kinderen en ouders of verzorgers.
87. Het is belangrijk dat kinderen die van hun familie gescheiden zijn, toegang hebben tot digitale technologieën.⁴² Er is aangetoond dat digitale technologieën nuttig zijn voor het behoud van

⁴¹ Algemene commentaar nr. 24 (2019), para. 101; en CRC/C/156, para. 71.

⁴² Algemene commentaar nr. 21 (2017), para. 35.

91. Verdragsstaten dienen technologische innovaties te bevorderen die tegemoetkomen aan de behoeften van kinderen met verschillende soorten handicaps en dienen ervoor te zorgen dat digitale producten en diensten worden ontworpen voor universele toegankelijkheid, zodat zij door alle kinderen zonder uitzondering kunnen worden gebruikt en zonder de noodzaak van aanpassing. Kinderen met een handicap moeten worden betrokken bij de vormgeving en uitvoering van beleid, producten en diensten die van invloed zijn op de verwezenlijking van hun rechten in de digitale wereld.
92. Kinderen met een handicap kunnen meer blootgesteld zijn aan risico's, waaronder cyberagressie en seksuele uitbuiting en seksueel misbruik, in de digitale wereld. Verdragsstaten dienen de risico's voor kinderen met een handicap te identificeren en aan te pakken, en maatregelen te nemen om ervoor te zorgen dat de digitale wereld voor hen veilig is, terwijl zij tegelijkertijd de vooroordelen tegengaan waarmee kinderen met een handicap geconfronteerd worden, die kunnen leiden tot overbescherming of uitsluiting. Informatie over veiligheid, beschermende strategieën en openbare informatie, diensten en fora met betrekking tot de digitale wereld moeten in toegankelijke formaten worden aangeboden.

10 GEZONDHEID EN WELVAART

93. Digitale technologieën kunnen de toegang tot gezondheidsdiensten en -informatie vergemakkelijken en de diagnostiek en behandeling verbeteren van de gezondheid van moeders, pasgeborenen, kinderen en adolescenten, lichamelijke en geestelijke gezondheid en voeding. Zij bieden ook aanzienlijke mogelijkheden om kinderen te bereiken in achtergestelde of kwetsbare situaties of in afgelegen gemeenschappen. In noodsituaties of bij gezondheids- of humanitaire crises kan toegang tot gezondheidsdiensten en informatie via digitale technologieën de enige optie worden.
94. Kinderen gaven aan dat zij het op prijs stellen online te zoeken naar informatie en steun met betrekking tot gezondheid en welzijn, inclusief over fysieke, mentale en seksuele en reproductieve gezondheid, puberteit, seksualiteit en conceptie.⁴³ Adolescenten wilden vooral toegang tot gratis, vertrouwelijke, op hun leeftijd afgestemde en niet-discriminerende geestelijke gezondheidszorg en seksuele en reproductieve gezondheidsdiensten.⁴⁴ Verdragsstaten moeten ervoor zorgen dat kinderen veilige en vertrouwelijke toegang hebben tot betrouwbare gezondheidsinformatie en -diensten, waaronder psychologische adviesdiensten.⁴⁵ Deze diensten dienen de verwerking van gegevens van kinderen te beperken tot hetgeen noodzakelijk is voor de uitvoering van de dienst en moet worden verstrekt door professionals of mensen met een passende opleiding, met mechanismen voor gereguleerd toezicht. Verdragsstaten dienen ervoor

⁴³ "Onze rechten in een digitale wereld", p. 37.

⁴⁴ Algemene commentaar nr. 20 (2016), para. 59.

⁴⁵ Ibid., paras. 47 en 59.

te zorgen dat digitale gezondheidsproducten en -diensten de ongelijkheden in de toegang van kinderen tot persoonlijke gezondheidsdiensten niet vergroten.

95. Verdragsstaten moeten onderzoek en ontwikkeling aanmoedigen en erin investeren, dat is toegespitst op de specifieke gezondheidsbehoeften van kinderen en die positieve gezondheidsresultaten voor kinderen bevordert door technologische vooruitgang. Digitale diensten moeten worden gebruikt ter aanvulling of verbetering van de persoonlijke verstrekking van gezondheidsdiensten aan kinderen.⁴⁶ Verdragsstaten moeten regelgeving invoeren of actualiseren die aanbieders van gezondheidstechnologieën en -diensten verplicht om kinderrechten te integreren in de functionaliteit, inhoud en distributie ervan.
96. Verdragsstaten dienen regelgeving op te stellen tegen bekende schade en proactief rekening te houden met nieuw onderzoek en bewijs in de volksgezondheidssector, om de verspreiding te voorkomen van verkeerde informatie en materialen en diensten die de geestelijke of lichamelijke gezondheid van kinderen kunnen schaden. Maatregelen kunnen ook nodig zijn om ongezonde betrokkenheid bij digitale spellen of sociale media te voorkomen, zoals regelgeving tegen digitale ontwerpen die de ontwikkeling en de rechten van kinderen ondermijnen.⁴⁷
97. Verdragsstaten dienen het gebruik van digitale technologieën aan te moedigen voor een gezonde levensstijl, waaronder lichamelijke en sociale activiteit.⁴⁸ Zij dienen gerichte of aan de leeftijd aangepaste reclame, marketing en andere relevante digitale diensten te reguleren om te voorkomen dat kinderen worden blootgesteld aan de promotie van ongezonde producten, waaronder bepaalde voedingsmiddelen en dranken, alcohol, drugs en tabak en andere nicotineproducten.⁴⁹ Dergelijke voorschriften met betrekking tot de digitale wereld moeten verenigbaar zijn en gelijke tred houden met de regelgeving in de offline omgeving.
98. Digitale technologieën bieden kinderen tal van mogelijkheden om hun gezondheid en welzijn te verbeteren, mits in evenwicht met hun behoefte aan rust, beweging en directe interactie met hun leeftijdsgenoten, familie en gemeenschap. Verdragsstaten dienen richtsnoeren te ontwikkelen voor kinderen, ouders, verzorgers en opvoeders met betrekking tot het belang van een gezond evenwicht tussen digitale en niet-digitale activiteiten en voldoende rust.

⁴⁶ Ibid., paras. 47-48.

⁴⁷ Algemene commentaar nr. 15 (2013), para. 84.

⁴⁸ Algemene commentaar nr. 17 (2013), para. 13.

⁴⁹ Algemene commentaar nr. 15 (2013), para. 77.

11 ONDERWIJS, VRIJETIJSBESTEDING EN CULTURELE ACTIVITEITEN

A. HET RECHT OP ONDERWIJS

99. De digitale wereld kan de toegang van kinderen tot inclusief onderwijs van hoge kwaliteit in grote mate mogelijk maken en verbeteren, met inbegrip van betrouwbare middelen voor formeel, niet-formeel, informeel peer-to-peer en zelfgestuurd leren. Het gebruik van digitale technologieën kan ook de betrokkenheid tussen de leerkracht en de leerling en tussen leerlingen onderling versterken. Kinderen benadrukten het belang van digitale technologieën bij het verbeteren van hun toegang tot onderwijs en bij het ondersteunen van hun leren en deelname aan buitenschoolse activiteiten.⁵⁰
100. Verdragsstaten dienen onderwijs- en culturele instellingen, zoals archieven, bibliotheken en musea, te ondersteunen om kinderen toegang te bieden tot diverse digitale en interactieve leermiddelen, met inbegrip van inheemse bronnen, en bronnen in de talen die kinderen begrijpen. Deze en andere waardevolle middelen kunnen de betrokkenheid van kinderen bij hun eigen creatieve, burgerlijke en culturele praktijken ondersteunen en hen in staat stellen kennis te nemen van die van anderen.⁵¹ Verdragsstaten moeten de mogelijkheden van kinderen verbeteren om online en een leven lang te leren.
101. Verdragsstaten dienen op billijke wijze te investeren in technologische infrastructuur in scholen en andere leeromgevingen, door te zorgen voor de beschikbaarheid en betaalbaarheid van een voldoende aantal computers, breedband van hoge kwaliteit en hoge snelheid en een stabiele bron van elektriciteit, opleiding van leraren in het gebruik van digitale onderwijstechnologieën, toegankelijkheid en het tijdig onderhoud van schooltechnologieën. Zij moeten ook steun verlenen aan het creëren en verspreiden van diverse digitale leermiddelen van goede kwaliteit in de talen die kinderen begrijpen en ervoor zorgen dat bestaande ongelijkheden niet worden verergerd, zoals die door meisjes worden ervaren. Verdragsstaten dienen ervoor te zorgen dat het gebruik van digitale technologieën niet het onderwijs ondermijnt en gerechtvaardigd is voor onderwijsdoeleinden.
102. Voor kinderen die niet fysiek op school aanwezig zijn of voor kinderen die in afgelegen gebieden of in achtergestelde of kwetsbare situaties verkeren, kunnen digitale onderwijstechnologieën afstandsonderwijs of mobiel onderwijs mogelijk maken.⁵² Verdragsstaten dienen ervoor te zorgen dat er een goede infrastructuur aanwezig is om alle kinderen toegang te geven tot de basisvoorzieningen die nodig zijn voor afstandsonderwijs, waaronder toegang tot apparaten, elektriciteit, connectiviteit, onderwijsmateriaal en professionele ondersteuning. Zij moeten er ook

⁵⁰ "Onze rechten in een digitale wereld", pp. 14, 16 en 30.

⁵¹ Algemene commentaar nr. 17 (2013), para. 10.

⁵² Gezamenlijke algemene aanbeveling nr. 31 van het Comité inzake de Eliminatie van Discriminatie tegen Vrouwen/Algemene commentaar nr. 18 van het Comité voor de Rechten van het Kind (2019), para. 61 en algemene commentaar nr. 21 (2017), para. 55.

voor zorgen dat scholen over voldoende middelen beschikken om ouders en verzorgers te begeleiden bij het thuis leren op afstand en dat digitale onderwijsproducten en diensten geen ongelijkheid creëren of verergeren in de toegang van kinderen tot onderwijsdiensten.

103. Verdragsstaten dienen op feiten gebaseerd beleid, normen en richtlijnen te ontwikkelen voor scholen en andere betrokken instanties die verantwoordelijk zijn voor de aanschaf en het gebruik van educatieve technologieën en materialen om de verstrekking van waardevolle onderwijsvoordelen te verbeteren. Normen voor digitale onderwijstechnologieën dienen te waarborgen dat het gebruik van deze technologieën ethisch verantwoord en geschikt is voor onderwijsdoeleinden en kinderen niet blootstelt aan geweld, discriminatie, misbruik van hun persoonsgegevens, commerciële exploitatie of andere inbreuken op hun rechten, zoals het gebruik van digitale technologieën om de activiteiten van een kind te documenteren en deze met ouders of verzorgers te delen zonder medeweten of toestemming van het kind.
104. Verdragsstaten dienen ervoor te zorgen dat digitale geletterdheid op scholen wordt onderwezen, als onderdeel van het basisonderwijs, vanaf de voorschoolse leeftijd en gedurende alle schooljaren, en dat dergelijke pedagogische methoden worden geëvalueerd op basis van de resultaten daarvan.⁵³ De leerplannen moeten de kennis en vaardigheden omvatten om veilig om te gaan met een breed scala aan digitale instrumenten en middelen, waaronder die betrekking hebben op inhoud, creatie, samenwerking, participatie, socialisatie en maatschappelijke betrokkenheid. De leerplannen moeten ook een kritisch inzicht omvatten, alsmede begeleiding bij het vinden van betrouwbare informatiebronnen en verkeerde informatie en andere vormen van bevooroordeelde of valse inhoud, onder meer over seksuele en reproductieve gezondheidskwesties, mensenrechten, waaronder de rechten van het kind in de digitale wereld, en beschikbare vormen van steun en rechtsmiddelen. Zij moeten kinderen bewust maken van de mogelijks negatieve gevolgen van blootstelling aan risico's in verband met inhoud, contact, gedrag en contracten, waaronder cyberagressie, mensenhandel, seksuele uitbuiting en seksueel misbruik en andere vormen van geweld, alsmede copingstrategieën om de schade te beperken en strategieën om hun persoonsgegevens en die van anderen te beschermen en de sociale en emotionele vaardigheden en weerbaarheid van kinderen op te bouwen.
105. Het is van toenemend belang dat kinderen inzicht krijgen in de digitale wereld, met inbegrip van de infrastructuur, handelspraktijken, overredingsstrategieën en de geautomatiseerde verwerking en het gebruik van persoonsgegevens en toezicht, en van de mogelijke negatieve gevolgen van de digitalisering voor de samenleving. Leerkrachten, in het bijzonder zij die zich bezighouden met digitale en seksuele en reproductieve gezondheidseducatie, moeten worden opgeleid inzake voorzorgsmaatregelen in verband met de digitale wereld.

⁵³ Algemene commentaar nr. 20 (2016), para. 47.

B. HET RECHT OP CULTUUR, VRIJE TIJD EN SPEL

106. De digitale wereld bevordert het recht van kinderen op cultuur, vrije tijd en spel, wat essentieel is voor hun welzijn en ontwikkeling.⁵⁴ Kinderen van alle leeftijden meldden dat zij plezier, belangstelling en ontspanning ervaren door zich bezig te houden met een breed scala aan digitale producten en diensten van hun keuze,⁵⁵ maar dat zij bezorgd waren dat volwassenen het belang van digitaal spelen en het delen ervan met vrienden niet zouden begrijpen.⁵⁶
107. Digitale vormen van cultuur, recreatie en spel moeten kinderen ondersteunen en ten goede komen en de verschillende identiteiten van kinderen, in het bijzonder hun culturele identiteiten, weerspiegelen en bevorderen, talen en erfgoed. Zij kunnen de sociale vaardigheden, het leren en de expressie van kinderen bevorderen, creatieve activiteiten, zoals muziek en kunst, en het gevoel erbij te horen en een gedeelde cultuur te hebben.⁵⁷ Deelname aan het culturele leven online draagt bij tot creativiteit, identiteit, sociale cohesie en culturele diversiteit. Verdragsstaten moeten ervoor zorgen dat kinderen de gelegenheid hebben om hun vrije tijd te gebruiken om te experimenteren met informatie- en communicatietechnologieën, zich te uiten en deel te nemen aan het culturele leven online.
108. Verdragsstaten dienen regels en richtlijnen op te stellen voor professionals, ouders en zorgverleners en samen te werken met aanbieders van digitale diensten, voor zover van toepassing, om te waarborgen dat digitale technologieën en diensten die bestemd zijn voor, toegankelijk zijn voor of gevolgen hebben voor kinderen in hun vrije tijd, zodanig worden ontworpen, verspreid en gebruikt dat de kansen van kinderen voor cultuur, recreatie en spel verbeteren. Dat kan onder meer inhouden dat innovatie in digitaal spel en aanverwante activiteiten die de autonomie, de persoonlijke ontwikkeling en het plezier van kinderen ondersteunen.
109. Verdragsstaten dienen ervoor te zorgen dat de bevordering van mogelijkheden voor cultuur, vrije tijd en spel in de digitale wereld in evenwicht is met het aanbieden van aantrekkelijke alternatieven in de fysieke locaties waar kinderen leven. Vooral in hun eerste levensjaren verwerven kinderen taal, coördinatie, sociale vaardigheden en emotionele intelligentie vooral via spel waarbij fysieke beweging en directe face-to-face-interactie met andere mensen een rol spelen. Voor oudere kinderen kunnen spel en recreatie met lichamelijke activiteiten, teamsporten en andere recreatieve activiteiten buitenshuis gezondheidsvoordelen opleveren, evenals functionele en sociale vaardigheden.
110. Vrije tijd die in de digitale wereld wordt doorgebracht, kan kinderen blootstellen aan risico's op schade, bijvoorbeeld door ondoorzichtige of misleidende reclame of sterk overredende of op gokken lijkende designkenmerken. Door het invoeren of gebruiken van gegevensbescherming, privacy-by-design en safety-by-design en andere regulerende maatregelen, dienen

⁵⁴ Algemene commentaar nr. 17 (2013), para. 7.

⁵⁵ "Onze rechten in een digitale wereld", p. 22.

⁵⁶ Algemene commentaar nr. 17 (2013), para. 33.

⁵⁷ *Ibid.*, para. 5.

Verdragsstaten ervoor te zorgen dat bedrijven zich niet richten op kinderen door gebruik te maken van deze of andere technieken die bedoeld zijn om commerciële belangen voorrang te geven boven die van het kind.

111. Wanneer Verdragsstaten of bedrijven richtlijnen, leeftijdsclassificaties, etikettering of certificaties met betrekking tot bepaalde vormen van digitaal spel en digitale recreatie voorzien, moeten deze zo worden geformuleerd dat zij de toegang van kinderen tot de digitale wereld als geheel niet beperken met hun mogelijkheden tot vrijetijdsbesteding of hun andere rechten.

12 SPECIALE BESCHERMINGSMATREGELEN

A. BESCHERMING TEGEN ECONOMISCHE, SEKSUELE EN ANDERE VORMEN VAN UITBUITING

112. Kinderen moeten worden beschermd tegen alle vormen van uitbuiting die schadelijk zijn voor hun welzijn in verband met de digitale wereld. Uitbuiting kan zich in vele vormen voordoen, zoals economische uitbuiting, met inbegrip van kinderarbeid, seksuele uitbuiting en seksueel misbruik, de verkoop, handel in en ontvoering van kinderen en het ronselen van kinderen voor deelname aan criminele activiteiten, waaronder vormen van cybercriminaliteit. Door inhoud te creëren en te delen, kunnen kinderen economische actoren in de digitale wereld zijn, hetgeen kan leiden tot hun uitbuiting.
113. Verdragsstaten moeten de relevante wetten en beleidslijnen herzien om ervoor te zorgen dat kinderen worden beschermd tegen economische, seksuele en andere vormen van uitbuiting en dat hun rechten met betrekking tot werk in de digitale wereld en de bijbehorende beloningmogelijkheden worden beschermd.
114. Verdragsstaten moeten ervoor zorgen dat er passende handhavingsmechanismen zijn en moeten kinderen, ouders en verzorgers steunen bij het verkrijgen van toegang tot de bescherming die van toepassing is.⁵⁸ Zij moeten wetten maken om ervoor te zorgen dat kinderen worden beschermd tegen schadelijke goederen, zoals wapens of drugs, of diensten, zoals gokken. Robuuste systemen voor leeftijdscontrole moeten worden gebruikt om te voorkomen dat kinderen toegang krijgen tot producten en diensten die zij illegaal bezitten of gebruiken. Dergelijke systemen moeten in overeenstemming zijn met de vereisten inzake gegevensbescherming.

⁵⁸ Algemene commentaar nr. 16 (2013), para. 37.

14 VERSPREIDING

125. Verdragsstaten dienen ervoor te zorgen dat deze algemene commentaar, onder meer door gebruik te maken van digitale technologieën, op grote schaal wordt verspreid bij alle relevante belanghebbenden, in het bijzonder parlementen en overheidsinstanties, met inbegrip van die welke verantwoordelijk zijn voor transversale en sectorale digitale transformatie, alsmede leden van de rechterlijke macht, handelsondernemingen, de media, het maatschappelijk middenveld en het grote publiek, opvoeders en kinderen, en wordt beschikbaar gesteld in meerdere formaten en talen, met inbegrip van aan de leeftijd aangepaste versies.

//